

og overstaae den onde Coniunctur, saa har han sit Guds tilbage; men er hans Capital engang tabt ved Usikkerheden af de Panter, den har været sat i, saa skal han see, hvor han igjen faaer den fra. Jeg troer dog, at de Grunde, der kunne tale for, at Godseieren ikke gjerne vil sælge, overveies af de Grunde, der for nærværende Tid maae gjøre sig gjældende for ham til at afhænde sit Gods, naar han kan opnaae en nogenlunde rimelig Priis derfor. De Herligheder, som Godseierne tidligere havde, som gjorde, at de gjerne beholdt deres Gods, og som vare dem givne, fordi de vare Godseiere, ere nu Tid efter anden forsvundne. Jeg vil ikke gaae saa langt tilbage, da de store Herrer kunde kalde Præster og Biskopper; det er vel ikke saa meget længe siden, at denne Herlighed aldeles faldt bort, men det er ikke saa fort siden, at den blev indskrænket paa en saadan Maade, at det dog i Grunden var Regjeringen, som bestemte, hvem der skulde kaldes. Jeg vil derimod holde mig til de Love, der ved Rigsdagens Medvirning ere udfomne, hvilket jeg tidligere tillod mig at berøre. Før havde den, der eiede 200 Tdr. Hartorn Bøndergods, desformedelst Skattefrihed — Skattefriheden er forsvunden; de Fritagelser for Udredelse af Communeafgifter og af hvad der udredes i offentlige Anliggender, som Godseierne tidligere havde for deres Hovedgaarde, ere ogsaa forsvundne. Jeg vil ikke tale om Jagtretten, som Mange tidligere satte megen Priis paa, men som nu ogsaa har faaet et Knæk. Men naar man nu sammenholder Alt dette og seer, at hvad Godseieren har tilbage af det, han i Egenkab af Godseier tidligere var i Besiddelse af, er Forpligtelsen til at indestaae for og tilsvare Staten Skatterne af det Jordegods, han eier, saa er det virkelig en Herlighed, som jeg ikke troer, ret Mange sætte synderlig høi Priis paa (30). Jeg kan ikke vide det; idetmindste ville de Godseiere, jeg har havt med, at bestille, helst være fri for Forpligtelsen, naar Staten selv vilde overtage at inddrive Skatterne hos Fæsterne, men Smagen er jo forskjellig. Jeg kan ikke sige videre om den Ting, men saaledes som det stiller sig for mig, finder jeg, at der er saa liden Herlighed ved nu at

eie et Jordegods, at man ikke kan forudsætte, at Godseierne, saasandt man ellers vil tillægge dem sund Menneskeforstand, ene for at vedblive at kaldes Godseier skulde beholde det, de have under den Form, hvori de have det, og ikke suarere, naar Omstændighederne ville søie sig saaledes, at de uden Stade kunde det, skulde ville forvandle Godsbesiddelsen til en Capital. De Grunde, der skulde bevæge Statsmagten til at træde ind for at bevirke en Afsløsning af Fæsteforholdet, kunne jo være forskjellige. Det kunde saaledes være et Dnsse fra Fæsternes Side; et saadant Dnsse er meget naturligt, men jeg kan dog ikke antage, at det i og for sig kunde være tilstrækkeligt, naar det ikke havde nogen dybere Begrundelse. Den særegne Ret til at have Part i Eiendommen, som jeg har hørt udtale flere Gange her i Salen skulde tilkomme navnlig Gaardfæsterne — eller vel maaskee Fæsterne i Almindelighed — fremfor andre Brugere, der ikke ere Giere, har jeg aldrig kunnet finde rigtig begrundet, og det forekommer mig, at de Grunde, der tale for denne særegne Berettigelse, ikke have meget mere for sig end den saameget omtalte „schleswig-holsteinische verbrieftte Recht“ (Saa!); denne paaberaabes jo ogsaa fra Vedkommendes Standpunkt som meget stærkt begrundet, men jeg har aldrig kunnet fatte, at den var det, og der er heller Ingen, som har oplyst mig om, at den egentlig skulde være det. Jeg har nok hørt omtale, at Fæsterne skulde have en saadan særlig Ret, et Slags Ret i Tingen; men det er ikke blevet mig klart, at de virkelig have en saadan, og man vil undskylde, at jeg her bestander mig i Tvivlsomhed. Jeg skal være meget redebon til at modtage yderligere Belærelse derom. Men, anseer man det nu ikke for ligefrem givet, at Fæsterne have et saadant særegenit Krav paa, at deres Besiddelse skulde skaffe dem en større Berettigelse til Eiendommene end den, den mangeaarige Sædvane i Henhold til de bestaaende Love har givet dem, saa maatte der være andre Grunde, som maae tale for, at det skulde være en Nødvendighed at afløse Fæsterne. Blandt disse Grunde, der saaledes skulde tale derfor, har den ærede Rigsdagsmand, som først bragte Forslaget herind i Thinget, i Særdeleshed ud-